

فلسفه نین زیروهسی

واراولوشچولوق

(اگزیستانسیالیسم)

ڦان پُل سارتر

برگردان
به زبان تُركى آذربایجانى

اسماعیل جعفرزاده

بسم الله الرحمن الرحيم

فلسفه نین ذيروهسى

واراولوشچولوق

(Existentialism)

ژان پل سارتر

Jean-Paul Sartre

ترجمه

به زبان ترکی آذربایجانی

اسماعیل جعفرزاده

سومرنشر

۱۳۹۴

سارت، ژان پل، ۱۹۰۵ - ۱۹۸۰ م. Sartre, Jean Paul	:	سرشناسه
فلسفه نین زیروهسی واراولوشچولوق/ژان پاول سارت؛ ترجمه و تدوین اسماعیل جعفرزاده.	:	عنوان و نام پدیدآور
تبریز: سومر نشر، ۱۳۹۴	:	مشخصات نشر
۱۴۴ ص، ۲۱/۵ × ۱۴/۵ س.م.	:	مشخصات ظاهری
۹۷۸-۶۰۰-۶۶۶۳-۳۰-۲ ریال: ۸۰۰۰	:	شابک
فیبا	:	وضعیت فهرست نویسی
اصل اثر به فرانسه است و کتاب حاضر از متن ترکی استانبولی تحت عنوان "Varoluşçuluk(Existentialism)" به ترکی آذربایجانی برگردانده شده	:	یادداشت
اگزیستانسیالیسم	:	موضوع
جعفرزاده، اسماعیل، ۱۳۴۶ -، مترجم	:	شناسه افزوده
B ۸۱۹ / ۲ ف س ۱۳۹۴	:	رده بندی کنگره
۱۴۲/۷۸	:	رده بندی دیوبی
۳۹۶۸۵۶۵	:	شماره کتابشناسی ملی

نام کتاب : فلسفه نین زیروهسی واراولوشچولوق (برگردانی از ژان پل سارت)
 ترجمه و تدوین : اسماعیل جعفرزاده
 ناشر : سومر نشر
 لیتوگرافی و چاپ : حقیقی
 صحافی : نوبل
 نوبت چاپ : چاپ اول، ۱۳۹۴
 تیراژ : ۵۰۰ جلد
 تعداد صفحه : ۱۴۰
 قطع : رقمه
 شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۶۶۶۳-۳۰-۲
 مرکز پخش : تبریز، انتشارات سومر نشر، تلفن تماس: ۰۹۱۴۳۱۱۲۶۸۰
 بهاء : ۸۰۰۰ تومان

صفحه	موضوع
٥	پيشگفتار (فارسي)
٩	اؤنسؤز (جفرلي) :
١٦	اؤنسؤز واراولوشچولوغون تانيمى (آسيم بزيرجي) :
٢٠	واراولوشچولوغون كؤكوا
٢٣	واراولوشچولوغون چئشىتلرى
٢٣	واراولوشچولوغون ائلئىشدىرىسى
٢٦	سارترىن ساونىماسى
٢٧	ڇان پُل سارترىن ياشامى و كىشىلىيى، قاتان پىكون
٢٩	ڇان پُل سارترىن اثرلىرى
٣٠	ڇان پُل سارترىن اثرلىرىنده دوشونجهلىرى
٣٧	ڇان پُل سارترىن اثرلىرىنин كىشىلىرى
٤٠	«واراولوشچولوق بير اينسانچىلىقدىر» لافونت بوْمپيانى
٤٣	واراولوشچولوغاغا يئنلىدىلن ائلئىشدىرىيلر، ڇان پُل سارتر
١٠٦	تارتىشما، ڇ. پ. سارتر - پ. ناوىيل
١٣٠	منابع
١٣١	سۆزلوک

واراولوشچولوق حاققىندا اشاره لر

قران كريم :

...انَّ اللَّهَ لَا يَغِيرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يَغِيرُ وَمَا بِأَنفُسِهِمْ...

... بِير قُوْم اوز احوالىنى دَيىشىمە يىنجە آللە اوْنلارىن احوالىنى دَيىشىز ... (رعد، آيە 11).

نسىمى

عئىشقدىر سئىر و سلوك اولىسا.
عئىشق اىلە واصىل اولورلار تانرىپيا.

آدمىھ يۇل بولمايانلار فانىدېر.
اوخو گىيل كى قىبىلە رحمانىدېر.

عئىشق اىلە گىلدى جمیع انبىيا،
عئىشق اىلە يۇلا گىيرەرلر بىرىيا،

آدم اولدور كىيم جەهابن جانىدېر،
آدمىين وجەھىنده سىير كائىنات،

حققه ساجيد حققه حق مسجود ايمىش.
سجدەدن باشىن چكн مرددود ايمىش.

جۈملە حقدىر هر نە كىيم موجود ايمىش،
چۈن اىكى عالىدە بىر معبد ايمىش،

فضولى

شايسىتهى ذوق وصل جانان او لماز
بىدردىلىرىن دردىنه درمان او لماز

تحصىل-ى كمالە اجتهادىن ناقص
كامىللەر ايچىنده او لا آدين ناقص

هر دل كى اسىر-ى غم-ى هيجران او لماز
هر درد كى وار، وار درمانى، ولى

اي كسب كمالە اعتقادىن ناقص
عار ائتمە طلبدن، ائت حذر او ندان كىيم

پیشگفتار (فارسی)

ژان پُل سارتر در سال ۱۹۰۵ میلادی در پاریس بدنیا آمد و در سال ۱۹۸۰ در همان شهر از دنیا رفت او به عنوان فیلسوف، رمان نویس، نمایشنامه نویس و منتقد ادبی شناخته می‌شود در زمینه فلسفه معروف‌ترین نوشته او فلسفه اگزیستانسیالیسم می‌باشد. رمانهای تهوع (Nausea، ۱۹۳۸)، دیوار (The Wall، ۱۹۴۳) و مگسها (The Flies، ۱۹۴۶) از شناخته شده‌ترین نوشه‌های اوست، او تا توان نوشتنداشت نوشت، از سال ۱۹۷۳ به بعد تقریباً تمامی قدرت بینایی خود را از دست داده بود و دیگر قادر به نوشتنداشت نبود، با این همه او سعی می‌کرد با انجام مصاحبه‌ها، دیدارها و حضور در مراسم کماکان چهره‌ای فعال و اجتماعی از خود نشان دهد.

سارتر با تمام معروفیت خود آماج انتقادهای گسترده نیز بود، هدف از تهیه این کتاب نقد گفته‌های او و یا تایید آنها نیست، اما تلاش شده است رئوس کلی مطالبی که در تایید و نقد او نیز نوشه اند ارائه شود، به این سبب بخش‌های اولیه در جهت معرفی او بوده و سپس متن سخنرانی او که در واقع نشانده‌هندۀ اصول کلی فلسفه فوق می‌باشد آورده شده و نهایتاً مباحث انتقادی که از طرف «ناویل» وارد شده به کتاب اضافه شده است.

علت برگردان این کتاب به زبان ترکی آذربایجانی، به سبب نحوه مناسب تنظیم کتاب توسط آقای بزیرجی می‌باشد بطوریکه یک علاقه‌مند می‌تواند با خواندن مطالب آن به اصول و مبانی سرفصلهای اصلی این فلسفه دست یابد، هر چند این کتاب به زبان فارسی نیز ترجمه گردیده است ولی افروده‌هایی که توسط نویسنده‌گانی چون «آسیم بزیرچی»، قاتان پیکون، لافونت بومپیانی» انجام شده وضوح بیشتری بر این فلسفه آورده اند.

در برگردان کتاب از نوشه‌های استفان پریست (Stephen Priest) نیز استفاده شده است بویژه در مواردی که جملات با مفاهیم ثقيل همراه بودند متن انگلیسی نیز مورد مقایسه قرار گرفت و در هر موردی که امکان بیان مطلب حتی با تغییرات جزئی وجود داشت سعی گردید اصل متن انگلیسی نیز بصورت زیرنویس آورده شود، همچنین در مواردی

که از اصطلاحات خاص بزبان ترکی آذربایجانی استفاده می‌شود به منظور جلوگیری از هرگونه تعبیر و تفسیر غیر صحیح از مفهوم کلمات فلسفی، اصل کلمه ترکی بکار رفته توسط آقای بزرچی نیز در داخل پرانتز آورده شود. و نهايتا در صورت لزوم از ترجمه فارسي که توسط آقای مصطفی رحيمي انجام شده استفاده گردیده است.

مطمئنا خواندن کتاب به زبان ترکی آذربایجانی با سختی هاي همراه خواهد بود به اين دليل که واژه هاي بکار برده شده مربوط به رشته تخصصي فلسفه بوده و در عين حال در رشته فلسفه نيز عملا از بحث عمومي فراتر رفته و به يك شاخه خاص با نام اگريستانياليسم ارتباط پيدا ميکند شايد بهتر بود ابتدا يك کتاب فلسفه عمومي در دسترس قرار مي گرفت و خوانندگان ابتدا با مفاهيم کلي فلسفه آشنا مي شدند و سپس وارد مبحث اصلی اين کتاب مي شدند، اميد است نگارشهايی از مباحث عمومي فلسفه در دسترس خوانندگان قرار گيرد.

علي رغم وجود مشكلات فوق الذكر، زبان ساده کتاب جبران مافات می نماید، در برگردان کتاب حداکثر کوشش به عمل آمد تا مطالب به زبان ساده ادبی مرسوم در آذربایجان نگاشته شود. در عین حال با اضافه نمودن لغات خاص فلسفی در انتهای کتاب، توضیحات مختصری برای اصطلاحات رایج در علم فلسفه ارائه شده که انتظار می رود بخشی از مشكلات موجود را مرتفع نماید.

در برگردان متن آقای بزرچی، ضمن مقایسه آن با متن انگلیسي تلاش شده بجای لغاتی که در ترکی استانبولي رایج می باشد لغات معادل ترکی آذربایجانی استفاده گردد. در اين زمينه به مواردی اشاره می گردد:

لغت (Existentialisme) انگلیسي، در زبان فارسي معمولا به شکل اصالت بشر، اصالت وجود و لغت اگريستانيالييم ترجمه می گردد، در ترکی با لغت واراولوشچولوق معادل سازی شده است از آنجاييکه اين لغت بطور كامل مفهوم فلسفى اگريستانياليسم را ميرساند لذا در اين کتاب بکار برده می شود، فلسفه اگريستانيالييم بر تقدم وجود و سپس بر فرایند رشد و تعالي يعني «شدن متقابل، بوجود آمدن متقابل» تاكيد دارد در اين

اصطلاح، کلمه «وار» بر معنی وجود اولیه تاکید دارد و کلمه «اوْلوش» نیز از فعل «اوْلماق» یعنی شدن بوجود آمده است در ترکی، با افزودن پسوند «ش» به فعل، معنی «عمل متقابل و مشترک» بوجود می آید مثلاً «دئمک» به معنی گفتن و دئیشمک به معنی گفتگوی متقابل است و یا گورمک به معنی دیدن و «گوروشمک» به معنی دیدار متقابل است، فعل اوْلماق به معنی شدن با پسوند «ش» به شکل «اوْلوشماق» به معنی «بوجود آمدن متقابل، ایجاد متقابل» می باشد لذا «واراولوش» به معنی «تقدم وجود و سپس تعالی انسان در نتیجه همکاری متقابل ذهن و وجود» می باشد و نهايتاً پسوند چی/چو، به شکل «واراولوشچو» به معنی کسی که معتقد به فلسفه اصالت وجود و اصالت بشر میباشد و پسوند «لوق / لیک» سازنده اسم است (مثال : وارلیق: هستی، دمیرچیلیک : آهنگری، حسینچی: طرفدار حسین، حسینچیلیک: مكتب حسینی) و «واراولوشچولوق» به معنی مكتب اگزیستانسیالیسم می باشد.

لغت (anguish) انگلیسی، در زبان فارسی با نام تهوع و دلهره و در زبان ترکی استانبولی با کلمه «بوُنالتی» ترجمه شده است، هر چند این کلمه دارای ریشه ترکی (فعل بوُنالماق: به معنی مکدر شدن) است ولی خود کلمه در ترکی آذربایجانی رایج نیست، به این سبب در ترجمه لغت انگلیسی از کلمه هؤیوشنه استفاده می گردد این کلمه با معنی «دلهره توام با نگرانی و ناراحتی» کلمه ای رایج بوده و معادل مناسبی می باشد.

لغت گره کیرچیلیک در ترکی استانبولی برای کلمه انگلیسی (determinism) با معنی «جبیرگرایی» معادل سازی شده ولی به علت نامانوس بودن در ترکی آذربایجانی، در این کتاب مورد اسفاده قرار نگرفت، با توجه به اينکه لغت «گره که» در ترکی آذربایجانی با معنی (باید، ضرورت و الزام) کاربرد متداول دارد لذا همراه با پسوند «چی»، به شکل گره کچی (با معنی جبرگرا) و گره کچیلیک (با معنی جبرگرایی) بکار برده شد.

لغت انگلیسی (essence) با معنی مختلفی مثل «ماهیت، اسانس، ذات و گوهر، وجود و هستی، عصاره» در ترکی استانبولی با کلمه «أوز» معادل سازی شده است از آنجاییکه در اين زبان، ضمایر ملکی با لغات جداگانه اي مثلاً «كندی، كندیم، كندیسینه» بيان می

شود ولی در ترکی آذربایجانی با لغاتی مثل «أوز، أوزو، أوزوم، أوزونه» بیان می گردد لذا این لغات همراه با لغت «أوز»، موجب تشابه لغات و معانی آنها شده و اختلال معنی بوجود می آید به این سبب لغت معادل مناسب و رایج «أوزلوک» جایگزین گردید این لغت به شکل «هر شئین اوزلوگو : هر شئین عصاره‌سی، هر شئین ذاتی و ماهیتی» بکار برده می‌شود

أوزگورلوک : در حالت کلی معادل کلمه آزادی می باشد ولی در شکل تخصصی آن فرق وجود دارد، کلمه «أوزگورلوک» در مفهوم فلسفی به معنی اختیار درونی می باشد در حالیکه آزادی بیشتر مربوط به اختیاری است که از طرف نیروهای خارج از انسان به او داده میشود، به عنوان مثال «حركة آزادیبخش» در زبان ترکی «قورتولوش حرکتی» خواهد بود، در فلسفه اگزیستانسیالیم، بیشترین تاکید بر آزادی درونی انسان یعنی «أوزگورلوک» می باشد و بکار بردن کلمه آزادی به جای مفاهیم مختلف صحیح نخواهد بود. در زبان انگلیسی کلمات freedem, liberty, independence وجود دارد که به معنی آزادی درونی (أوزگورلوک)، آزادی بیرونی (أوزگور یاشام ویا آزادلیق)، و آزادی در مقابل کشورهای خارجی ویا استقلال (باغیمسیزلیق) می باشد «جفرلی»

اۋنسوز (جىفرلى)

١- ڇان پُل سارتر اينديكى دونيادا، ان اوْنلو فيلوسوف و يازارلارين بىرى ساييلماقدادىر. ادبى اثرلارىندن چوخو قىسا زاماندا دونيانىن چوخ دىللرinenه چئورىلمىشدى، «واراولوشچولوق» (Existentialisme) كىتابى، سارتر حاققىندا اينجهله مە و تنقىدلريلە، گئنىش بىر قايناقجا اوْلاراق، «آسيم بزيرچى، قاتان پىكون، لافونت بومپيانى» (Gaetan Picon ve Laffont Bompiani) طرفىندا تۈركىيە توركىيە سىنده حاضيرلانيشدىر.

الىنizدە كى كىتاب بزيرچى نىن اينترتىدە يايىلان يازىلارىندان چۈكۈرۈلەرك، يئرئىر آذربايجان تۈركىيە سىنە چئورىلمىشدىر، واراولوشچولوق مفاهىمىنى (قاوراملارىنى) اىسىجە دوشۇنك اوچون، اۋنسوزدە ان اۇنملى تېرىمىنلىرى و اىصطىلاحلارى آچىقلاماغا چالىشمىشام.

٢- واراولوشچولوق سۆزجويونون اشىمولۇژىك آنلامى واراولوشچولوق سۆزجويو، گئچن يوزايىلەن اىكىنچى يارىسىندان سونرا اورتايىا چىخمىشدى، البتىدە اوونون كۆكۈنون چوخ اسکى فلسفة لىردى اولدوغونو ساونانلار آز دىيىللر، آما موستقىيل فلسفة مكتبى كىمى ٢٠ ينجى يوزىلە عايد اولماسىندا قوشقاو شىك يو خدور. بو كىلمە نى اشىمولۇژىك جەتىن آچىقلاماق اوچون اىلك اۋنجه واراولوشچولوق فلسفة سىنин مفهومونا، او تىرى كۆز آتمالى ييق.

ڇان پُل سارتر اىگزىستانسىيالىسم (Existentialism) فلسفة سىنин قورو جولارىندان بىرى اوْلاراق، بو مكتبى ان سادە شكىلده بىلە آنلاتىر: بىر كاغاذا كىسن و سىلەنى و پىچاغى دوزلەن كىمسە، اىلكىجە بىر طرح و پلان، ان آزىندان ذهنىندا دوزلدىر و اوونون نە ايشە يارادىغىنى دوشۇنور و سونرادا او وسile نى دوزلدىر. بىر وسile نىن

طرح و پلانى اولمادان ياپىلماسى دوشونه‌له مز، بورادا اۆزلىك (يعنى بىر طرح و پلان، ماھيت)، واراولوش دان (يعنى وجود دان) ائنجە گلىر.

ايىساندا «اما يالنىز اينساندا» واراولوش اۆزلىك² دن (ماھيت دن) ائنجە گلىر. بو دئمکدىر كى، ايىسان ائنجە وار اولور و واردىر؟ سونرا ائيله يا دا بئيله اولور. چونكۇ او، اۆزونو اۆزو يارادىر. نىچە؟ بئيله كى: دونيايا آتىلاراق، اورادا آجى چكەرك، چالىشاراق، ياواش ياواش اۆزونو گلىشىدىرىر و يۇخارى دوغرو حرڪت ائدىر و اۆزونو ايىسان بىچىميئە و قىلىغىينا گتىرىر، بو بىلىرنىمە يولو هېچ باغلاتماز، هر زامان آچىقدىر...».

ايىندى يوخارىدا قىيد اولونان مفهومو نظرده تو تارساق، دئمك اولار بو فلسفة‌نин موْعادىلى اوچون ان اوْيىقون اىصطلاح، واراولوشچولوق كلمه سى اولاپىلر، اىلكجه بو كلمه نىن ترکىيىنده اولان سۈزجوكلە باخمالى يىق. البتىدە مومكۇندور بو كلمه نى دوزلدىنلر، آشاغىدا يازىلان ندىنلىرىن آيرى ذهنىتىلرلە بو اىشى گئوروبىلر آما ان آزىزىدان منىم دوشونجەمدى بىر كلمه نى ان اىبى و آيدىن شكىلدە ائيرىنمك اوچون بئيله بىر يۈرۈم وئرە بىلىرىك.

«وار» سۈزجو يو، معانجا ائورنەدە ويا دوشونجەدە اولان هرنىنە و آنلام اوچون ايشلەنلىر و قارشى آنلامى «يوخ» سۈزۈدور. واراولوشچولوق» سۈزۈنە «وار» سۈزۈ، ائنجە دن بىر شىئىن وارلىغىنى و موجودىتىنى و ورقولا يىر. يىنى ايندىكى زاماندان ائنجە، بىر شىئىن وارلىغى تىبىت ائدىلىر.

ايىكىنجى بؤلۈم، «اولوش» سۈزۈ، اولماق فعلىنىدەن الە گلمىشىدىر، توركجه دە وۇش/وش/يىش اكلىرى اور تاقلىق اكى سايلىر و بىر ائilmى و عملى قارشىلىقلى ياپماق و عمل ائتمك آنلامىندا دىر (مثلا گئرمك بىر نفر ويا قروپون گئرمەسى آنلامينا گلەرك گئروشمك، قارشىلىقلى بىر بىرىنى گئرمك دئمکدىر ويا دئمك

فعلينين اور تاقليق شكلى دئيشمك دئمكدير و قارشيليقلى بير بيرينه دئمك معناسىندادير) اوْلماق فعلى، بير شئين اور تاييا گلمه سى آنلامىندا دير. اوْلوشماق فعلى قارشيليقلى حالدا بير بيرينى اور تاييا گتيرمك و گليشديرمك معناسىندادير. بو حسابلا واراولوش سؤزو بير وار اولان موجودون اوْز عقل اييله اوْزونو گليشديرمك آنلامىندا دير و واراولوش بير موجودون و عقل اييله چالىشاراق اوْزونو ووجودلا بير لىكده داها يوكسک مرتبه لره يشىرمك دئمكدير و او موجوددان بير اينسان و داها دوغروسو يوكسک درجه ده اينسان مئيدانا گتيرمك دئمكدير.

«چۇ» و «لوق» اكلرى ده بير مكتبه و اينانجا منسوب شخص و نهايىتا او مكتب و اينانجىن آدینى يانسىدىر. بو آچىقلامالارلا اوْزو اوْزونو گليشديرن و عالي مرتبه يه چاتان انسان نين اوْز آل اييله مئيدانا گتيرمه يىنه ايننانان افرادا واراولوشچو و بو شخصلىرىن ايناندىغى مكتب و فلسفة يه واراولوشچولوق دئىيلir.

۳- اوْز كلمه سى و اوندان تۈرەنن يېنى كلمەلر :

بو كىتابى راحات دوشونمك اوچون بير نئچه كلمه حاققىندا اىضاح لازىمىدىر.
اوْز.. öz : بير كيمسىنин منلىگى و معنوى وارلىغى، و آيرىجا بير شئين و بير نسنه نين ان گوجلو اىچ بئلۇمو و يئنەدە ايلىك، عصارە، نفس، درون و ذات آنلامىندا دير؛ بو كلمه گئنيش شكىلدە تۈرلو سؤزجوكلر تۈرەتمك اوچون ايشلهنىر، اورنىك اوچون مستقىل كلمەلر : اوْزگۇر (آزاد)، اوْزلو (ياپىشقا)، اوْزلم (حسرت)، اوْزل (مخصوص)، اوْزگو (بىرينه خاص)، اوْزن (اهتمام، اىچدىن دىققت ائتمە)، اوْزت (يىعجام و خلاصە)، اوْزگون (اورىجىنال) و آيرىجا اوْز سؤزجو يونە دولايىسىز باغىملى يىنى كلمەلر مثلا اوْزوئى (فداكارلىق)،

اوزائىشىدىرى (اوزونو ائلىشىرىمە)، اوزارك (باغىمىسىز، خودموختار)، اوزياپى (كاراكتئر)، دۆزەلىرى.

اوز سۆزجويونون داها بىر اوزللىگى واردىر اودا اوونون ايستانبول توركجه‌سىنده و آذربايجان توركجه‌سىنده، عوضلىك (ضمير) اكى اولاراق فرقلى شكىلde ايشله‌دىلمه‌سىدیر، ايستانبول توركجه‌سىنده عوضلىك اوچون بامباشقا كلمه‌لر «كندى، كندىلىرى، كندىنى، كندىندىن و...» شكىلندىد ايشله‌نىر آما آذربايغان توركجه‌سىنده عوضلىك كلمه‌لرى اوچون «اوز» سۆزجويوندن (اوزو، اوزلىرى، اوزونه، اوزوندن شكىلندىد)، يارارلانىلىر، بئيله كى «اوز» كلمه‌سى عوضلىك اكلرييله بيرلىكىدە اصلى آدلارين يېرىنە و وورقولو شكىلde گلىر «اوزوم، اوزو، اوزو، اوزوموز، اوزونوز، اوزلىرى / اوزلىرى گىتىدىلر=اونلار گىتىدىلر، اوزوم اىسته دىم=من اىسته دىم»، بوحالدا بعضاً تاكىد اوچون ويا اونم وئرمك اوچون آدلا بيرلىكىدە گلىر «ژئرال اوزو گلدى، رىيس اوزو منى اىسته دى».

بو مسئله‌نى نظرده توُناندا توركىيە توركجه سىنده «اوز» كلمه‌سى بىر موجودون و وارلىغىن، اساس بؤلومونه و داها يىنى معنالارا باخاندا، بىر موجود و شىئين وار اولمادان اونجە نەيە يارادىغى و نەاوچون مئيدانا گلدىيى پلان و طرحىنە دئىيلir، يىنى «اوز» بىر موجودو و اوزللىكىلە اينسانىن بئىنى و ذهنى، آلقى و درك اىتمە بؤلومو معناسيىندا ايشله‌نىر.

آذربايغان توركجه‌سىنده عوضلىك اكلرييله قارىشماسىن دىيە، بو كلمه‌نىن يېرىنە «اوزلوك» كلمه‌سىنى اويقۇن گۈردوڭ، گرامئرى باخىمىندان اوزلوك كلمه‌سى اينسانىن اىچ بؤلومونو و «اوز» عنصرىنون بوتون خصوصىتلىرىنى بىر آرادا توستان بؤلومه دئىيلir و قرامئرى جەتىدىن دە دۆزگون گۈرونور.

اوْز سؤزوندن تئرەن و چوخراق فلسفەدە اىشلەن بىر سира گلمەلرەدە باخمالىيىق:

اوْزنه öznə : ذهنلى ؛ اوْزلو كلو ؛ ذهن صاحبى اولان ؛ اوْزلو ك صاحبى اولان اينسان ؛ قرامئردى، بىر ايشى ياپانا، اوْزنه ويا فاعل دئيلير و اسمى جومله لرده، حاققىندا خبر وئريلەن عنصرە، اوْزنه دئيلير(مىثال: هاوا سُويقدور ؛ بو جومله دە هاوا اوْزنه دىرى)؛ آما فلسفە دە ذهنى و دوشونجه سى اولانا ويا بىلينجى اولانا اوْزنه دئيلير؛ دئمك اولار فلسفەدە يالنىز دوشونجه سى اولان اينسانا، اوْزنه دئيلير. (نا/نه اكى آد و فعل له بىرلىكىدە، كئك كلمەنин اصلى معناسينا وورقو ياپاراق بعضا او معنايا ياخىن يئنى كلمە دوزلدىر، اورنڭ اوچۇن : فيرتىنا، ايشگەنە، دئشىنە، هؤيوشنى، اسنه مك، قايىمامق، باخ نا/نه اكلرىنە).

اوْزنل öznəl, subjective ذهنى، ذهنسل، سابجئكتىي، نىتل و مادىنىن قارشىتى ؛ اوْزنه دە اولوشان و وجودا گلن ؛ نسنه لرىن گرچىكىن دئيل بىرئى يىن دوشونجه و دويقولارىنادىيانان ؛ اوْزنه يەايلىشكىن اولان ؛ اوْزنه يە باغلى ؛ (فان ذاتى، درونى، ذهنى). اوْزنلىكى öznəllik, subjectivete ذهنلىك، ذهنسللىك، سابجئكتىييته، نىتللىك قارشىتى ؛ يالنىز ذهن دە وار اولما وضعىتى، يالنىز آنلاق و ذكادا وار اولما دورومو ؛ اوْزنل اولما دورومو.

اوْزنلچى öznəlci, Subjectivist ذهنيچى ؛ ذهنسلىچى، سابجئكتىيويست ؛ يالنىز اوْز آنلاق و ذهنينده وار اولانى گرچك بىلن و اونون دىشىندا هر شىئى بىر خىال گۈرن، بوتون بىلگىلىرىن اوْزنه يە باغلى و دىرى يارقلارىنин (قضاوتىن) بىرئىسل، اوْزنل اولدوغونو ايلەرى سۆرن شخص، (فارسجا: ذهنگرا، درونگرا، طرفدار فردىت تفکر، طرفدار اصالت ذهن).

أۇزنىلىقىلىك، Subjectivism، ذهنىچىلىك؛ ذهنسلىقىلىك، سابجئكتىيىسىم، يالىز آنلاق و ذهن دە وار اولانى گرچك بىلەن و اوئون دىشىندا ھەر شئىي بىر خىال گۈرن دۇنياگۇروشۇ، بوتون بىلگىلىرىن اۇزنىيە باغلى و دىرى يارقلارىنىن بىرئىسل اۇزنىل اولدوغۇنو ايلەرى سورن اۋىرەتى (دۇنياگۇروشۇ)، (فا: ذهنگرایى، اصالت ذهن، درونگرایى، فردىت تفکر).

أۇزگورلوك : عمومى معنادا آزادلىق كلمەسىيە مُعادل اولاپىلىر اما تخصىسى اولاراق فرقىلىدىر، اۇزگورلوك سوزجويو، فلسفى آنلامدا، اينسانىن اۇز اىچىنده اىختىيار صاحبىي اولماسى دئمكدىر حالبوكى آزادلىق چوخراق دىشاريدان وئريلەن و ياسالار چرچىوھ سىنده وئريلەن اختىيار معناسىندا دىر، مثال اوچون « آزادىبىخش حرکت» توركىجەدە «قورتولوش حرکتى» دئمكدىر، واراولوشچولوق فلسفە سىنده، چوخراق اينسانىن اۇزونون سئچىش حاققىنин اولماسينا وورقا اولونور و اۇزگورلوك كلمەسى بو مفهوم اوچون ان اويقۇن كلمە اولاراق ايشلەنەبىلىنير و آزادلىق سوزجويو يېتىرسىز گۈرونور.ايڭىگىلىسىجەدە freedem, liberty, independence دىنلىرى يېرىنە اۇزگورلوك (ايچ اۇزگورلوك) ^۱، اۇزگورلوك و آزادلىق (دېشارى دان وئريلەن اۇزگورلوك) liberty، و باغيمىسىزلىق independence ايشلەنەلەيدىر، و بونلارىن ھامىسىنин يېرىنە آزادى و آزادلىق كلمە سىنى ايشلتىمك دوزگون گۈرونمور.

۴-فلسفە نىن گىنىشلىنەسى و خالق اىچىنده يايىلماسى :

^۱-**Freedom** is a state of being capable of making decisions without external control.(**Freedom** harici kontrol olmadan karar verme yeteneğine sahip olma durumudur).

Liberty, is **freedom** which has been granted to a people by an external control. (**Liberty**, bir kişi için bir dış denetim tarafından verilmiş özgürlüktür).

بىر زامانلار فىزىيک و اوْزاي حاققىند بىلىملىرى يالنىز اوْزمانلار اوْچون يازىلىيردى، و عموم خالق بو كىتابلارلا و مقالە لرلە اوغراشمازدىلار و اوغراشمازدىلار چونكى بىلىم خالق اىچىنده يايقين دئىيلدىر اما اوْخوللار آچىلدىقجا و مىللەت دىليندە يازىب پوزما عمومىلشىدىكجه و اوْزىلىككە اينتېرنېت اىلرلەدىكجه، عموم مىللەت دە بىلىمە داها چوخ ماراق گۆستىرىدىلر، گىنل آنلامدا مذهب، موسيقى، بىلىم و سونرادا فلسفة حاققىندادا بو گلىشىمەلر اورتايىا گىلدى، فلسفة اوْزىلىككە خالقچى فلسفة و ماترياليسم دىالئكتىك دۇنيا گۇرۇشۇ، گئنىش شكىلدە، كوتله لرىن اىچىنە گىردى و سونرادا فرويد، سارتىر و دىگىرلىرىنин واسىطە سىيىلە داها آرتىق يايىلدى، بو اوْزىن ايندىلىككە، فلسفة، حتى ان يوخارى اوْزمانلىق سوپىيە سىيندە بئلە، عموم خالق طرفىنдин اىلگىلەنير و اوخونور و دئمك اوّلار اينسانلار، مخصوصا گلىشىمىش اولكەلرده بو بىلىمى ياخىندا تىقىب ائدەر ك اوّنو موختليف سوپىيە لرده اوخويورلار و اوْزمانلاردا چالىشىرلار فلسفة نى سادە دىلدى و هامىنин دوشونە بىلەجە يى دوزئى دە يازسىنلار.

بو كىتابدا سارتىر، واراولوشچولوق فلسفة سىينى ان سادە دىلدى و ان مكمل بىچىمەدە آچىقلاماغا چالىشىبىدى، البتىدە آذربايجان توركجه سىيندە يئنى فلسفة لر حاققىندا يائىنلارين آز اوْلماسى سبىيىلە بىر سира چتىنلىكلىرىن گۈزە دىمەسى قاچىنلىمازدىر. بىر طرفىن فلسفة لغتلرىنин اوّزونە خاص چتىنلىكلىرى و آيرى طرفىن خالق اىچىنده آز ايشلىنمەسى سبىيىلە، بئىلە لغتلرە راستلاندىغىمدا آلت يازىلارلا و اينگىلىسجە موعادىل سؤز جوكلرلە، اونلارى آچىقلاماغا چالىشىدیم. آيرىجا كىتابىن سونوندا اۋىزلى سؤزلىك حاضىرلادىم. 'جىرلى'

اۋنسؤز

واراولوشچولوغون تانىمى

(آسىم بزىرجى)

واراولوشچولوق ندىر؟

ايىدие كىمى موختليف جاوابلارلا قارشىلاشمىش بىر سؤالدىر بو.

وئيلە (Weil) گۈرە واراولوشچولوق بىر هؤيوشنه (بۇنالىم و اىچ اوْزوتتوسو)، مۇنئىرە (Mounier) گۈرە اوْمودسوزلوق، ھامئىنە (Hamelin) گۈرە هؤيوشنه، بانفى يە (Banfi) گۈرە قارامسارلىق (بدىينىك)، واهلە (Wahl) گۈرە باشقالدىرىش و عوصىان، مارسلە (Marcel) گۈرە اوْزگورلوك، لوکاس^ا (Lukacs) گۈرە ايدهالىزم، بىندا^ا يَا (Benda) گۈرە عاغىلىسىزلىق و عاغلا اوْيىمامازلىق (اوْسدىشىجىلىق) (irrationalisme)، فولكى يە (Foulquie) گۈرە يېھودە لىك، و ياوالىق (ساقچمالىق) فلسفةسى دىر.

بو دىيشىك جاوابلار واراولوشچولوغو لازمىنجە تانىتدىرىرىمى يىزە؟ سانىرام.

چونكى اوNLار، تانىملاماقدان چوخ، واراولوشچولوغون بللى بىر طرفينە توخونورلار. بللى بىر اوZلىسىنى يَا دا نىشانەسىنى اورتايىا قويورلار. اوستەلىك بئويودەرك...

عجا واراولوشچولوغون بوتون تمل اوZلىكلىرىنى قوْجاقلايان بىر تعرىف وئىريلەمزمى؟ ژان پُل سارترا سۇرۇشسانىز، دئير: بوندان راحات بىر شئى يو خدور:

«واراولوشچولوغو تانитماق چوخ راحات بىر اىشدىر، بو فلسـفـهـنـى سـاهـ دـىـلـدـهـ سـئـيـرـسـكـ، هـرـ نـسـنـهـ نـىـنـ بـىـرـ اـؤـزـلـوـگـ (ـمـاهـيـتـىـ)، وـ بـىـرـ دـهـ وـارـلـيـغـىـ وـارـدـىـرـ. اـؤـزـلـوـكـ، آـرـدـ آـرـدـاـ گـلـنـ كـيـفـيـتـلـرـ توـپـلـوـغـوـ دـئـمـكـدـىـرـ. وـارـلـيـقـ (ـيـاـ دـاـ وـارـاـوـلـوـشـ)ـ اـيـسـهـ دـوـنـيـادـاـ اـشـكـيـنـ اوـلـارـاقـ بـوـلـونـوـشـ (ـوـوـجـوـدـاـ گـلـيـشـ، يـارـاتـمـاـ)ـ دـئـمـكـدـىـرـ. چـوخـ كـيمـسـهـلـرـ اـؤـزـلـوـكـ، وـنـ اـؤـنـجـهـ، وـارـاـوـلـوـشـونـ سـوـنـرـاـ گـلـدـيـيـنـهـ اـيـنـاـنـيـرـلـارـ. اـؤـرـنـگـيـنـ، نـوـخـودـ بـيـتـگـىـ سـىـ بـىـرـ نـوـخـودـ دـوـشـوـنـجـهـسـيـنـهـ گـوـرـهـ يـئـرـدـنـ بـيـتـرـ، يـوـوـارـلـاـقـلاـشـيـرـلـارـ. خـيـارـلـارـ، آـنـجـاـقـ خـيـارـلـيـقـ اـؤـزـلـوـكـ، وـنـهـ اـوـيـارـاقـ خـيـارـ اـوـلـورـلـارـ:ـ بوـ دـوـشـوـنـوـشـ، كـؤـكـلـرـيـنـيـ دـيـنـدـنـ آـلـيـرـ. بـىـرـ اـئـوـ قـوـرـماـقـ اـيـسـتـهـ يـينـ كـيمـسـهـنـىـ، نـهـ بـيـچـيـمـ بـىـرـ اـئـوـ يـارـاتـمـاـقـ اـيـسـتـهـ دـيـيـنـىـ اـيـيـىـ جـهـ بـيـلـمـهـسـىـ لـازـيـمـدـىـرـ:ـ بـورـادـاـ اـؤـزـلـوـكـ (ـمـاهـيـتـ)، وـارـاـوـلـوـشـ دـانـ (ـوـوـجـوـدـ دـانـ)ـ اـؤـنـجـهـ گـلـيـرـ. اـيـنـسانـلـارـىـ تـانـرـىـنـىـ يـارـاتـدـيـغـيـنـاـ اـيـنـانـانـ كـيمـسـهـلـرـ اـيـسـهـ بـئـيلـهـ دـوـشـوـنـورـلـرـ:ـ تـانـرـىـ، اـيـنـسانـلـارـىـ اـؤـزـونـدـهـ كـىـ اـيـنـسانـ دـوـشـوـنـجـهـسـيـنـهـ گـوـرـهـ وـارـ اـئـدـرـ. اـؤـتـهـ يـانـدانـ، اـيـنـانـجـسـيـزـ كـيمـسـهـلـرـ دـهـ بـوـ عـمـومـىـ گـوـرـوـشـ بـاـغـلـانـيـرـلـارـ:ـ نـسـنـهـ، آـنـجـاـقـ اـؤـزـلـوـكـ، وـنـهـ اـوـيـدـوـغـوـ زـامـانـ وـارـ اـوـلـورـ. نـجـهـ كـىـ ۱۸. يـوـزـايـلـ يـالـنـيـزـ بـوـنـاـ اـيـنـانـدـىـ:ـ بـوـتـونـ اـيـنـسانـلـارـاـ خـاـصـ اـورـتـاـقـ بـىـرـ اـؤـزـلـوـكـ وـارـدـىـرـ؛ـ بـوـ دـيـشـمـزـ اـؤـزـلـوـكـ، وـنـ آـدـىـ اـيـنـسانـ دـوـغـاسـيـدـىـرـ (ـاـيـنـسانـ طـبـيـعـتـىـ وـ اـيـنـسانـ خـيـصـلـتـىـ دـىـرـ).

«واراولوشچولوق اىسە تام ترسىنى دئىير بونون: اينساندا «اما يالنيز اينساندا» واراولوش اؤزلوک دن اؤنجه گلير. بو دئمكدير كى، اينسان اؤنجه واردىر؛ سونرا ائيله يا دا بئيله اولور. چونكى او، اوزونو اوزو يارادىر. نجور؟ بئيله: دو尼يايا آتيلاراق، اورادا آجي چكەرك، چىرىپىشاراق يواش يواش اوزونو بلىرلر (نىشان وئرير). بو بلىرنىمە يولو هئچ قاپانماز، هر زامان آچىقىدىر...» (سارتر، اكسن ۱۹۴۴. ۱۲. ۲۷).

گئرولدو يو كىمى، گرچىكده، سارتر دا كامىل بىر تعرىف وئرمىر، واراولوشچولوغون بىرنئچە آنا خصوصىتىنى آچىقلاماقلابالىر. كامىل بىر تانىتما

وئرمىر. وئرسىدى، «واراولوش اۋىزدىن اۇنچە گلىرى» ايلكەسى آپ آيرى يورو ملارا اوغرامازدى. ژاسپېرس (Jaspers)، هايىدگىر (Heidegger) و سارتر كىمى اوندە گلن واراولوشچولار آنا موضوع لاردا آنلاشمازلىغا دوشىزدىلر. او قدر كى، واراولوشچولارين چوخ بىلدۈر ئەم سەممىتىسىنىڭ ئەم سەممىتىسىنىڭ دىرىجىسى، هايىدگىر درسلىرىندىن بىرىنىدە اونو تاييد ائتمە مىشدىر، ژاسپېرس، واراولوشچولوغۇن واراولوش فلسفەسىنى ائلدىر دويونو اونە سورمۇش.

بئىلەايىسى، واراولۇشچولوق تانىملانمازمى؟ هيئىمان (Heinemann) بو سۇرۇنىڭ اولۇم سوزجا جاوابلاندىرىر: خىيىر! «واراولۇشچولوغون گۈچك بىر تانىمى يىپىلاماز. چونكى واراولۇشچولوق سۆزجويونو قوجاقلايان تكى بىر ئۆزلۈك، تكى دېيىشىكلىيە اوغرامايان تكى بىر فلسەه يوخدور. بو سۆزجوك، آرالاريندا درىن فرقلى اولان چئشىتلى فلسەھەلىرى گۈستەرىر.» نئىجە كى واراولۇشچو سايىلان كىئر كئىگاردى، هايدىڭئىر، مارسەئ، ژاسپىرس، سارتىر، نىچە كىمى فىلوسوفلارىن «اوزەرىيندە آنلاشدىيغى بىر اىلکەلر توپلۇلغۇ يوخدور. هېڭىلچى لردى دە بئىلە بىر وضعىت واردىر. آما يئنه دە بىللى بىر توپلۇلوق اولاراق اورتادادىيلار. عئىنى چاغىن بالالارى اولوب، عئىنى مسئىلە و سۇرۇنلارى و گوجلوكلرى جاوابلاندىرىماق زوروندارلار. جاوابلارى عئىنى (أۆزدەش) اولماسا بىلە، واحد جەتىدە دىر و آرالارىندا اىچىدىن اىچە بىر باغلىلىق واردىر. باشقۇ بىر دېيىشلە، واراولۇشچولوق سۆزجويو بىللى بىر دوشۇنمه بىيچىمىنى، ئۆزل بىر داورانىشى، روحسال بىر آخىمى» گۈستەرمىكىدە دىر. داها دوغروسو، ژان والين (Jean Wahl) دېيىشىلە، «بىللى بىر اىقليمى و اورتاق بىر ھاوانى» نىشان وئرمىكىدە دىر.

بو اورتاق ایقلیم و هاوانین تمل جهتىنى بئىلە وئرمك اولار: فردىتچىلىيە (بىرىئىجىلىيە) آشىرى يېر وئرمك، و اونون واراولۇش سۈرۈنۈن بؤيووك اىلگى

گؤسترمهک و «هرهانسى بىر دوشونجه و اينانج مكتبى و سىستئملرى يئرسىز گئرمك؛ گلهنكىچى آچيقجا كيچىك گؤسترمهک، بوتون بونلار، كىئركئىگارد، ژاسپئرس، هايىدگئر» ين اولدوغۇ كيمى، نىچە نىن ده بللى باشلى اوزللىكلىرى» و «واراولوشچولوغون چىخىش نوقطه لرى دير. »

واراولوشچولوق كيتابى، ساتىش اوچون كيتاب ساتىجى لارىندا موجوددور.

**كتاب واراولوشچولوق، جهت فروش در
كتابفروشىها موجود مى باشد**

Jean-Paul Sartre:
Basic Writings

Edited by Stephen Priest

Existentialism

9786006663302